

nieuwsbrief

UILEN 2013

www.kerkuil.com

voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van uilen

Stijging aantal
broedparen met 10%

Nieuws uit de regio

Ruiperiode kerkuil
in vier jaar

Inhoud

3 Stand van zaken
Stijging aantal broedparen met 10% in 2012

5 Nieuws uit de regio

20 Ruiperiode kerkuil in vier jaar

22 Van de bestuurstafel

Colofon

Deze Nieuwsbrief Uilen is een jaarlijkse uitgave van de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en verschijnt in een oplage van 15.000 exemplaren. De nieuwsbrief geeft actuele informatie over de kerkuil in Nederland. Ze is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van uilen, zoals eigenaren en beheerders van gebouwen met nestgelegenheid, terreinbeheerders, leden van regionale kerkuilenwerkgroepen en andere belangstellenden.

In 2012 werd ons werk ondersteund door Vogelbescherming Nederland.

Vogelbescherming Nederland, Stichting SKD, Dinamo Fonds, Natuurvereniging Gorredijk en de Stichting Elise Mathilde Fonds hebben de realisatie van 'De kerkuil, een handleiding voor beschermers' financieel mogelijk gemaakt.

Samenstelling en redactie

Herman Bisschop (hermanbisschop@home.nl),
Peter van Dam (petervandam38@yahoo.com),
Reinder Dokter (reinderdokter@hetnet.nl),
Nanning-Jan Honingh (nanning-jan.honingh@slz.landschapsbeheer.nl),
Johan de Jong (jongrans@hetnet.nl),
Ruud Leblanc (skwn@ziggo.nl).

Eindredactie

Helga Aukes Producties

Vormgeving en druk

RBF reclame & communicatie, Drachten
Wieger Atsma (vormgever), Nienke Kuipers (traffic)

Redactieadres

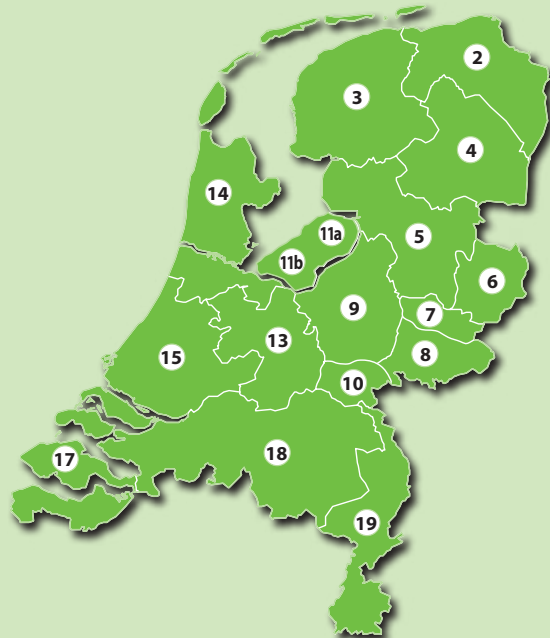
Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland
Ruud Leblanc, Noorderdreef 198, 2152 AC Nieuw Vennepe
Tel. 06 - 532 564 78

Coverfoto

Zijaanzicht van de gezichtsslui van een kerkuil. (Foto: Reinder Dokter)

Overname van artikelen, tabellen en schema's is alleen toegestaan met de volgende bronvermelding: "Bron: Nieuwsbrief Uilen 2013, Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland". Overname van foto's is zonder toestemming van de fotograaf niet toegestaan.

Er is nu een ruimte vrij gekomen
van 90 mm x 30 mm

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland (ANBI erkend)

Voor de inventarisatie en bescherming van de kerkuil is Nederland verdeeld in 17 regio's. Deze vallen grotendeels samen met de provinciegrenzen. Uitzonderingen zijn Flevoland, Overijssel en Gelderland. Deze zijn opgesplitst in meerdere regio's.

De Noordoostpolder maakt onderdeel uit van de regio West-Overijssel. In elke regio is een regionale coördinator actief. Hij is het aanspreekpunt voor het kerkuilenbeschermingswerk in die regio. De Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland organiseert ieder jaar in de loop van januari een bijeenkomst voor alle regiocoördinatoren.

Regiocoördinatoren

2	Groningen	A. Eijkenaar	0597 - 561 872 <i>eijkenaar-a@planet.nl</i>
3	Friesland	A. van der Wal	0512 - 516 309
4	Drenthe	F. Geene	0591 - 514 433 <i>fjm.geene@planet.nl</i>
5	Overijssel	G. Snaak	0523 - 856 980 <i>g.snaak@ziggo.nl</i>
6	Twente	J. Drop	06 - 103 487 65 <i>johandrop@kpnplanet.nl</i>
7	Achterhoek Noord	A. Meenink	0545 - 292 532 <i>a.meenink@kpnmail.nl</i>
8	Achterhoek Liemers	D. Langwerden	0543 - 461 798 <i>d.langwerden@tiscali.nl</i>
9	Veluwe	H. van Diepen	0578 - 615 114 <i>dile@introweb.nl</i>
10	Betuwe Oost	J. Jacobs	024 - 397 25 74 <i>jaw.jacobs@kpnplanet.nl</i>
11a	Oostelijk Flevoland	L. Zwanenburg	0321 - 318 272 <i>fam-zwanenburg@live.nl</i>
11b	Zuidelijk Flevoland	A.M. Liosi	036 - 533 68 34 <i>uilen4all@kerkuilenwerkgroep-flevoland.nl</i>
13	Utrecht & Betuwe West	P.A.H. Hendrixx	030 - 637 20 54 <i>p.hendrixx@wxs.nl</i>
14	Noord-Holland	R. Dokter	0229 - 219 207 <i>reinderdokter@hetnet.nl</i>
15	Zuid-Holland	M. Kuijpers	015 - 256 53 02 <i>michel.kuijpers@caiway.nl</i>
17	Zeeland	P. Boelee	06 - 251 023 54 <i>zld-kerkuilen@zeelandnet.nl</i>
18	Noord-Brabant	J. Nijkamp	073 - 642 39 47 <i>joost.nijkamp@home.nl</i>
19	Limburg	H. Beckers	047 - 553 30 03 <i>boomvalk@home.nl</i>

Contactadressen Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

<i>Voorzitter</i>	<i>Secretaris</i>	<i>Penningmeester</i>
J. de Jong	R. Leblanc	R. Dokter
Tel. 0512 - 303 174 <i>jongrans@hetnet.nl</i>	Noorderdreef 198 2152 AC Nieuw Vennepe Tel. 06 - 532 564 78 <i>skwn@ziggo.nl</i>	Tel. 0229 - 219 207 <i>reinderdokter@hetnet.nl</i>

Stand van zaken

Stijging aantal broedparen met 10% in 2012

Tekst: Johan de Jong
Foto: André Eijkenaar

Ook in het afgelopen jaar hadden de weersomstandigheden op vele plaatsen grote invloed op het broedgedrag van de kerkuil. De winter van 2012 was vrij normaal met op de meeste plaatsen aanzienlijk minder sneeuw dan het jaar daarvoor. Na een korte vorstperiode in februari begon het voorjaar in maart met warme en droge dagen. De (veld)muisenstand was redelijk tot zeer goed te noemen. Daardoor werd in een aantal regio's vroeg met de leg begonnen. April en een deel van mei waren over het algemeen koud en regenachtig (vooral de nachten). Veel vroege legfels werden verlaten, vooral in de kleigebieden in het noorden en zuiden van ons land. De muizenstand herstelde zich enigszins, maar

de verschillen waren landelijk groot (bleek uit braakballenanalyses) en vele kerkuilenparen kwamen laat aan de leg. Naast de muizenstand hebben de weersinvloeden grote invloed op het broedsucces van de kerkuil.

Grote verschillen in de regio

Gemiddeld werd er een stijging van 10% van het aantal broedgevallen vastgesteld, maar de verschillen in de regio's waren groot. Het aantal eerste broedsels steeg van 2298 naar 2518 met een gemiddelde van 3,1 jongen per nest. Het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen varieerde eveneens sterk van 1,7 in Groningen tot 4,3 in Betuwe Oost.

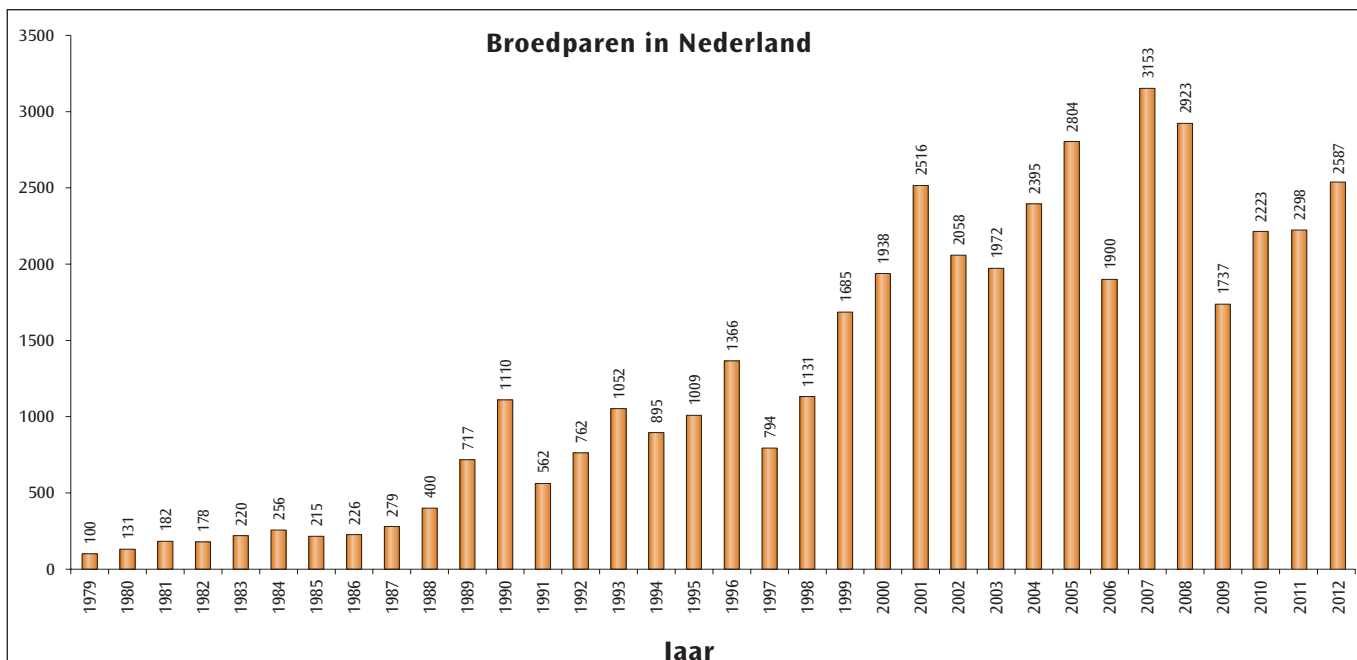
Er waren 122 tweede broedsels met een gemiddelde van 2,5 jongen per nest.

In Groningen en Utrecht werd een derde legsel vastgesteld.

In drie regio's (de kleigebieden) daalde het aantal broedsels in vergelijking met 2011 sterk: Groningen met 23%, Friesland met 16% (lage veldmuizenstand) en Oostelijk Flevoland met 6%.

In alle andere regio's varieerde de stijging van het aantal broedparen van 1% in Zeeland tot maar liefst 75% in Twente. Een toename van boven de 60% werd gehaald in Achterhoek Noord, Achterhoek Liemers, Twente, Utrecht en Limburg. Naast de veldmuis in deze gebieden is de variatie aan andere muizensoorten groter dan op de klei. Kortom: gaat het slecht met de veldmuis dan kunnen de uilen gemakkelijk overschakelen op andere soorten.

2012	1e broed	mislukt 1e broed	aantal juv. 1e broed	niet gecontr. 1e broed	gem. uitgevlogen	2e broed	uitgevlogen	mislukt	gem. uitgevlogen	3e broed	uitgevlogen	2011	2012 t.o.v. 2011
Groningen	106	12	175		1,7	7	15	2	2,1	1	1	138	-23%
Friesland	423	25	1269	0	3,0	6	10	2	1,7			505	-16%
Drenthe	307		918		3,0	10	19		1,9			289	6%
West-Overijssel./ NO Polder	226	6	758		3,4	1	2		2,0			204	11%
Twente	89	6	343		3,9	0	0	0				51	75%
Achterhoek-Noord	80	4	320		4,0	5	14	1	2,8			50	60%
Achterhoek-Liemers	100	2	371		3,7	5			0,0			64	56%
Veluwe	161	4	596	58	3,7	8	19	1	2,4			125	29%
Betuwe-Oost	34		147	2	4,3	2	5		2,5			24	42%
Flevoland / Zuid	53	4	160		3,0	9	15	5	1,7			44	20%
Flevoland / Oost	15	0	63	0	4,2	2	11	0	5,5			16	-6%
Utrecht-Betuwe-West	101	3	399		4,0	9	21	2	2,3	1		61	66%
Noord-Holland	137	15	447		3,3	11	33	2	3,0			133	3%
Zuid-Holland	66	5	171	11	2,6	5	18		3,6			75	-12%
Zeeland	124		188		1,5	5	12		2,4			123	1%
Noord-Brabant	301	18	906		3,0							294	2%
Limburg	168	18	548	4	3,3	10	26	2	2,6			102	65%
TOTAAL 2012	2491	122	7779	75	3,1	95	220	17	2,3	2	1	2298	8%

In de kleigebieden is die keuze er niet. De Waddeneilanden deden het goed. Op Texel was het aantal broedparen toegenomen van 1 paar in 2009 naar 10 broedparen in 2012. Eén paar heeft succesvol in een boomkast gebroed. Op Ameland waren 4 paren succesvol (3 broedsels mislukten).

Van één van de volwassen vogels werd de ring afgelezen. Deze was als nestjong geringd in Vegelinsoord (afstand 50 km).

Op Terschelling werden wel uilen op het eiland gezien. Slechts één paar heeft gebroed. Schiermonnikoog sloot de rij met 4 broedparen.

Nieuws uit de regio

Door allerlei omstandigheden was regio Twente de laatste jaren zonder coördinator enigszins stuurloos geworden. Johan Drop heeft zich beschikbaar gesteld om de coördinatie op zich te nemen. Tijdens de eerste vergadering in Almelo (gemeentehuis) waren alle vertegenwoordigers van de subregio's vertegenwoordigd.

Vol enthousiasme gaat iedereen de komende jaren aan de slag.

Tijdens de jaarvergadering van alle regio's in Zeist werd de eerste handleiding voor kerkuilbeschermers ('De kerkuil, een handleiding voor beschermers') aangeboden aan regiocoördinator André Eijkenaar. Als actieve beschermer en vooral als fotograaf heeft hij zich erg verdienstelijk gemaakt. De vele foto's stelt hij altijd belangeloos beschikbaar voor de Nieuwsbrief Uilen, de Erfvogelnieuwsbrief, het tijdschrift Uilen en een groot aantal zijn er opgenomen in de handleiding.

In navolging van Zeeland is men op vele plaatsen begonnen met het verplaatsen van de nestkasten naar een hoogte die gemakkelijker (lager) te bereiken is en vooral veiliger is voor controleurs. In de regio Kollum (Friesland) met zijn hoge boerderijen laat men de meeste kasten in de nok (op de 'juffers') staan. Vooral op die plaatsen waar steenmarters aanwezig zijn. Uit observaties is op meerdere plaatsen gebleken dat steenmarters niet bij de hoog geplaatste kasten komen (boven 12 m). ■

Het broedsucces van de kerkuil is onverbreekbaar verbonden met de muizenstand.

Nieuws uit de regio

Groningen

Tekst en foto's: Remo Sloof

Vrijwilligers werven

“In de drie jaar dat ik nu vrijwilliger ben, begin ik er steeds meer handigheid en plezier in te krijgen. Ik kijk er naar uit om het vierde jaar te starten met grote plannen om vrijwilligers te werven. Het valt mij namelijk op dat er maar moeilijk aan vrijwilligers te komen is.

Zelf houd ik me bezig met allerlei dingen, zoals kastcontrole, kasten bouwen, materiaal regelen voor kasten enz. Zo kom ik er dus achter dat er vrijwilligers op allerlei vlakken nodig zijn, niet alleen voor kastcontroles, maar ook om bijvoorbeeld kasten te bouwen en materiaal te regelen.

Het afgelopen jaar hebben we een wervingsfolder verspreid in het gebied waar ik de controles doe. Daar zijn leuke reacties op gekomen en één enthousiaste vrijwilliger. De kosten hiervan zijn redelijk in de hand te houden, maar het bereik is erg groot en doeltreffend.

Daarnaast heb ik een palletfabriek benadert die ons eenmaal per jaar gratis een pakket palletplanken schenkt.

Hiermee zijn ongeveer 25 kisten te maken. Als tegenprestatie bieden we reclame op onze website en een sponsorvermelding. De eigenaar van de fabriek had toevallig zelf ook een kerkuil in zijn schuur thuis zitten; een beetje mazzel moet je hebben.

Om meer erkenning aan de werkgroep in mijn gebied te geven heb ik ook wat andere producten op de markt gebracht, zoals een T-shirt en autosticker. Hiermee creëer je eenheid en herkenning. Er is inmiddels landelijk veel vraag naar de T-shirtjes en autostickers, die ik dan ook verkoop tegen inkoopprijs. In de hoop dat ik ooit achter een auto sta waar de sticker op zit.

Voor 2013 proberen we de gedrukte wervingsfolder bij alle dierenartspraktijken en huisartspraktijken in de regio in de wachtkamers te leggen. En zo zijn er nog meer ideeën die ik uit zou willen werken. Kleine bewegingen die hopelijk talloze vrijwilligers werven.

Wat ik probeer aan te geven met dit verhaal is dat vrijwilligerswerk niet alleen bestaat uit ‘de ladder beklimmen’, maar meer facetten heeft. Iemand die alleen maar kisten maakt, materiaal regelt of een deel van de administratie bijhoudt kan al een waardevolle bijdrage leveren. Er zijn zoveel kleine zaken waar wij als werkgroep mee geholpen zouden zijn. Hopelijk heb ik met mijn verhaal wat ideeën en enthousiasme bij mensen kunnen losmaken, of een andere blik kunnen werpen op vrijwilligerswerk voor de Kerkuilen Werkgroep Nederland.”

Een van het verkregen hout gemaakte kast.

Gefrustreerde bosuil

Tijdens de evaluatieavond in november bleek dat veel vrijwilligers een lastig jaar achter de rug hadden met als resultaat dat de inventarisatie van de broedgevallen vaak niet of onvoldoende was geweest.

Het blijft vrijwilligerswerk en ondanks goede bedoelingen kan er soms maar zo een kink in de kabel komen.

Het eindresultaat geeft dus waarschijnlijk ook een vertekend beeld. Hopelijk kunnen we lopende het jaar 2013 nog enige resultaten terughalen.

Een mooie anekdote was er uit Westerwolde. Daar had een bosuil al vier jaar de kerkuilen het leven zuur gemaakt. Deze bosuil had geen partner en vierde zijn frustraties bot op het kerkuilenpaar. Afgelopen jaar echter bleek dat de bosuil eindelijk

een partner had gevonden en met succes drie jongen heeft groot gebracht. Weliswaar ging hiermee een kerkuilbroedplaats verloren, maar dit is ook weer zo'n prachtig natuurlijk verloop van zaken die het allemaal zo boeiend maakt. ■

De volwassen bosuil (rechts) met jong en spitsmuis.

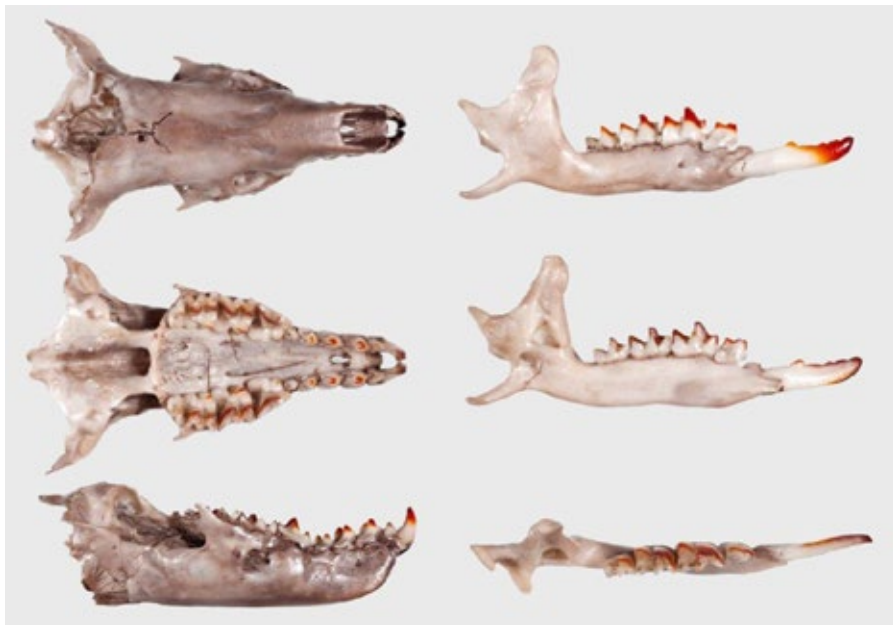
Friesland

Tekst en foto's: Johan de Jong

Braakballenwerkgroep opgericht

Eén van de activiteiten van de kerkuilenwerkgroep in de provincie is het verzamelen en uitpluizen van braakballen. Sinds 1976 zijn er duizenden braakballen door een klein aantal mensen geplozen. In het kader van de braakbalmonitoring van de Zoogdierverseniging werden in de negentiger jaren van de vorige eeuw jaarlijks op een zestigtal plaatsen braakballen verzameld. De monitoring is opgezet om de (aantal)ontwikkelingen van kleine zoogdieren te volgen. Een paar maal per jaar werd er met een groepje vrijwilligers in het vogelasiel 'De Fûgelhelling' in Ureterp geplozen, maar de meeste braakballen gingen mee naar huis om daar verder te verwerken. Dit heeft in de loop der jaren tienduizenden prooidieren opgeleverd. Vorig jaar werd besloten een werkgroep op te richten, waaraan ook mensen van buiten de kerkuilenwerkgroep mee kunnen doen. De groep bestaat uit ongeveer 15 personen die van september tot mei eenmaal per maand bij elkaar komen in 'De Fûgelhelling'.

Geconcentreerd aan het pluizen in vogelasiel 'De Fûgelhelling'.
(Foto: Dick Bekker)

Schedels van de waterspitsmuis. Top van de tanden rood tot roodbruin en snijtand onderkaak glad of één zwak golvende lob. (Foto: Christophe Brochard)

Resultaten gebruikt voor onderzoek

De resultaten worden ingevoerd in de landelijke database van de Zoogdierverseniging. De gegevens worden o.a. gebruikt voor onderzoeken zoals de verspreiding van muizen in de provincie, de verandering in verspreiding en aantallen (o.a. veldmuiscycli), nieuwe soorten en het menu van de kerkuil. Per locatie worden ongeveer 60 braakballen voor onderzoek verzameld, de rest gaat naar scholen en educatieve centra.

Bij de Zoogdierverseniging gaat de aandacht speciaal uit naar een aantal zeldzame soorten zoals de waterspitsmuis en de noordse woelmuis (rode lijst soorten). De waterspitsmuis is landelijk zeldzaam, maar komt in Friesland op vele (natte) locaties voor. Met een toename van de natte gebieden in de provincie neemt ook het aantal waterspitsmuizen toe. De noordse woelmuis is een kritische soort, die specifieke eisen stelt aan zijn biotoop en daardoor een beperkte verspreiding heeft.

Kerkuilen zijn betere vangers dan mensen

Uit onderzoek (Zoogdierverseniging) is gebleken dat kerkuilen betere muizen-vangers zijn dan mensen (life traps). Kerkuilbraakballen bevatten vrijwel altijd meer kleine zoogdieren dan muizen-vangers kunnen vangen. De kerkuil is niet kieskeurig en vangt elke muis die hij te pakken kan krijgen, maar niet alle muizen in een bepaald gebied lopen in de vallen.

Daarom geeft het uitpluizen van braakballen van kerkuilen een uitstekend beeld van de in een gebied voorkomende muizen. ■

De Noordse woelmuis is een kritische soort. (Foto: Wesley Overman)

Kerkuil met woelrat. (Foto: André Eijkenaar)

Drenthe

Tekst: Jaap van de Streek

Foto: Wiendel Loovers

Luxe woning voor kerkuilenstel

Het is omstreeks 1995 in Drogteropslagen, gemeente De Wolden in Drenthe. In een oude boerderij nestelt zich een paar kerkuilen op de lege voorzolder.

De kerkuilen hebben zich de toegang verschaft via een kapot raam. Aan de overzijde wonen Roelof en Herrie Ringeling, die de oude boerderij in 1985 hebben gekocht. Op het terrein van deze boerderij wordt een grote loods gebouwd waarin een bedrijf gehuisvest wordt dat zich bezighoudt met allerlei onderdelen voor de bouw van stallen, schuren, garages etc. In 1996 wordt in deze loods, op tien meter hoogte, een uilenkast opgehangen. Dat blijkt één groot succes! Elk jaar worden door het kerkuilenpaar drie tot vijf jongen grootgebracht. De kerkuilen keren niet meer terug naar de voorzolder van de oude boerderij. Roelof en Herrie besluiten de oude boerderij af te breken en te herbouwen. In 2005 wordt de nieuwe woning betrokken.

Zoals bekend maken uilen een enorme smeerboel in de buurt van de nestkast. De materialen in de schuur laten dan ook duidelijk de sporen zien van het hier wonende stel. Ondanks dat neemt de liefde voor de kerkuil met het jaar toe en wordt er besloten op de zolder van de nieuwe woning een nestkast te plaatsen, die in 2010 door zoon Ronald wordt gebouwd.

Een nestkast? Zeg gerust een zeer exclusieve woning! Een bungalow, die is gemaakt om nooit meer verlaten te worden. De oude kast in de loods wordt tijdens het broedseizoen 2011 afgesloten en de jonge uilen overgezet naar de nieuwe locatie. Het ouderpaar wist precies wat er van hen werd verwacht werd; in 2012 worden wederom vier jongen grootgebracht.

Een rondleiding door de uilenbungalow

De uil komt binnen via het uilenbord in een voorportaal van 0,9 m², waarna hij/zij in een ruimte komt waarin een nestlocatie en diverse boomstronken, om te relaxen, zijn gesitueerd. Het geheel is perfect geïsoleerd d.m.v. geïsoleerde dakplaten en pannen.

Om het welzijn van familie kerkuil te volgen is de 'kast' voorzien van (dim) licht, kijkgaten en een webcam.

Binnenkort wordt een ventilatiesysteem aangebracht om hinderlijke geuren weg te houden.

Het uilenpaar heeft geen behoefte om ergens anders te rusten, maar doet dit in het eerder genoemde voorportaal, ondanks de aanwezigheid van meerdere oude schuren in de omgeving..

Het vloeroppervlak bedraagt 1,40 m², lengte 1,65 m en breedte 0,85 m.

De maximale hoogte is ±1,25 meter.

Sinds 1995 hebben op dit adres 58 jonge kerkuilen het levenslicht gezien en er zullen er nog vele volgen. ■

De exclusieve uilenbungalow.

Overijssel

Tekst: Ger Snaak

Foto: Gerry Feddes-Reinders

Pijnlijke laatste uren..

Invliegopeningen van gebouwen kunnen desastreuze gevolgen hebben voor kerkuilen, ook al is er ogenschijnlijk niets aan de hand. Controle van invliegopeningen ligt niet zo voor de hand, maar toch is een kritisch oog noodzakelijk voor het treffen van mogelijke maatregelen.

Binnen korte tijd zat een kerkuil op eenzelfde locatie in Oud-Bergentheim bij twee verschillende invliegopeningen met de poten vast in een spleet tussen twee planken aan de onderzijde van de invliegopening.

Waarschijnlijk zijn tijdens het uitvliegen, aan het begin van 'de vrije val', de naar achteren verplaatste poten in de spleten klem geraakt.

Het was het afgelopen najaar even schrikken toen de verontruste bewoonster in de middag belde met de mededeling dat er opnieuw een kerkuil onder een invliegopening hing.

De eerste keer hing de kerkuil aan de buitenzijde van het gebouw onder de opening. Eén poot van het dier zat vast in een spleet tussen twee planken in de punt van de invliegopening.

Door voorzichtig handelen is de onbeschadigde poot uit de spleet verwijderd en kon de kerkuil in vrijheid worden gesteld. De naad is vervolgens gedicht/afgedekt.

De tweede keer was het andere koek: een kerkuil hing opnieuw aan de buitenzijde onder de invliegopening, de kop naar beneden, nu aan de achterzijde van het gebouw.

Ondanks voorzichtig manoeuvreren probeerde de kerkuil bij nadering zich te keren en het gebouw in te vluchten. De reden dat dit niet lukte, werd opnieuw snel duidelijk: beide poten van het dier zaten vast in de spleet.

Een van de (geringde) poten was ter hoogte van de spleet gebroken. Het dier moet vele pogingen hebben gedaan om zich te bevrijden omdat zelfs de huid tussen de gebroken beenderdelen

vastgeklemd zat. Bijgevoegde afbeelding laat zien hoe groot de schade was. De spleet is terstond afgedekt met een plaatje, de kerkuil een uur later geëuthanaseerd. ■

De verwondingen na mogelijk urenlang 'hangen'.

Twente

Tekst en foto's: Johan Drop

Kerkuil Twente 2012

Na het teleurstellende broedseizoen van 2011 waren we erg benieuwd naar de resultaten in 2012. Gelukkig beleefde de kerkuil in Twente in het afgelopen jaar een goed broedseizoen. Bovendien was een behoorlijk deel van de kerkuilen er vroeg bij zodat er in de loop van mei al op veel plaatsen grote jongen waren. Voor de ringers betekende dit soms tijdwinst doordat tegelijkertijd op één locatie zowel de steen- als de kerkuilen konden worden geringd.

De muizenstand zal in de jongenfase behoorlijk zijn geweest waardoor de broedparen gemiddeld 3,8 jongen wis-

ten groot te brengen. Plaatselijk zorgde de muizenstand voor rijkelijk gedekte tafels waardoor van diverse broedsels zes jongen uitvlogen en er zelfs één broedsel was met zeven jongen. Het leeftijdsverschil tussen de jongen van dit broedsel was echter dermate groot dat uiteindelijk twee jongen het niet hebben gehaald. Toch leek de muizenpopulatie te zijn ingezakt in de rest van de zomer want voor zover bekend werd geen enkel tweede broedsels aangetroffen.

Op één locatie dreigde een broedsel met zes jongen verloren te gaan. Het vrouwtje van dit broedsel werd dood aangetroffen in de schuur op het moment dat de jongen ongeveer drie weken oud waren.

De goede ervaringen die de eigenaar had opgedaan met het bijvoeren van eendagskuiken in de strenge winter 2010/2011 bleek nu ook een goede optie om het mannetje te helpen het broedsel groot te krijgen. Drie kuikens per dag en de jongen groeiden als kool, waardoor uiteindelijk alle jongen wisten uit te vliegen.

Het Klöpkeshoes in Berghum met de nieuwe kerkuilenkast achter het invlieggat in de eikenhouten gevel.

Nieuwe kerkuilenkast voor Klöpkeshoes

In de buurtschap Berghum in de omgeving van Denekamp ligt het Klöpkeshoes. Het is een Saksische woning in vakwerkstijl waarin vroeger de 'klöpkes' woonden. Dat waren ongehuwde vrouwen die in de tijd van de Reformatie de Katholieken waarschuwden dat er ergens een geheime kerkdienst werd gehouden door aan de deur te kloppen. Deze vrouwen hadden vroeger, wegens hun verdiensten voor de kerk, een speciale plek in de kerk. Op enkele plaatsen in Twente zijn deze Klöpkeswoningen herbouwd waarvan dit er een is.

Het afgelopen jaar werd het Klöpkeshoes - dankzij de inzet van vele vrijwilligers uit de buurtschap - grondig gerenoveerd. Ook onze kerkuilbeschermers droegen hieraan hun steentje bij. Er werd een nieuwe kerkuilenkast geplaatst en uiteraard gezorgd voor een invlieggat in de eikenhouten gevel. Hopelijk weten de kerkuilen dit op waarde te waarderen zodat er - na de algehele ontkerkelijking van de kerkuil in Twente - toch nog enigszins een band blijft met het kerkelijk leven op het Twentse platteland. ■

Door de gunstige muizenstand werd er zelfs een broedsel met zeven jongen aangetroffen.

Tekst: Eddie Oosthof en Anton Meenink

Foto: Silvan Puijman

Jonge kerkuilen verdringen zich voor het invliegpat.

Almense kerkuilen

Enige jaren geleden las ik een column over uilen die gebouwen en schuren bevuilden en schoonmoeder uit haar slaap hielden als ze in het hotel naast de kerk logeerde, in de kamer die uitzicht heeft op het galmgat aan de achterkant van de kerk.

Het gevoel becroop mij dat het in het artikel ging over onze Almense kerkuilen, die op het achterschip broeden van het Almens kerkje (door A.C.W. Staring vaak aangehaald in zijn gedichten). Toen ik mijn mede uilenfanaten erover vertelde, besloten we bij gelegenheid de journalist, die toevallig in onze Achterhoek woont, aan te spreken om te proberen hem op andere gedachten te brengen.

Enige tijd later kwam ons ter ore dat een van onze uilenenthousiasten, die een hoveniersbedrijf heeft, bij het huis van onze man in kwestie een steenuilkast in een mooie oude fruitboom had mogen hangen. Of wij die dan wilden controleren. Het toeval was ons goedgezind.

Tijdens onze steenuilcontrole besloten we tussen de middag even de inwendige mens te versterken in het hotel-restaurant achter de kerk. We hadden net plaatsgenomen aan een tafeltje toen, u raadt het al, de journalist bij wie we die middag de controle zouden doen, plaatsnam.

Eén van onze dames trok de stoute schoenen aan, stelde zich voor en vroeg of we na de middag een kijkje mochten nemen in de steenuilkast. We waren welkom.

Enmaal bij het huis aangekomen voerden we een geanimeerd gesprek over de natuur en hoe mooi ook Randstedelingen het vinden om 's morgens in de Achterhoek door vogelgezang te worden gewekt. De steenuilkast bleek bezet door spreeuwen, dus daar konden we geen ringafspraak over maken. Maar bij de burens waren wel jonge kerkuilen, die over niet al te lange tijd van een ring voorzien moesten worden. Daar werd een afspraak over gemaakt. Tijdens het ringen een jonge kerkuil vasthouden bleek toch wel een prachtige belevenis.

We weten nu zeker, dat een stadsmens eerst en beetje moet wennen aan wonen in de natuur, maar als ie eenmaal om is, wil hij nooit meer anders. Nu zijn schoonmoeder nog. ■

Achterhoek Liemers

Tekst en foto: Wied Hendrix

Steenmarters: je ziet ze (weinig of) niet, maar ze zijn er wel!

Met een zekere regelmaat loop je bij het uilenbeschermingswerk tegen sporen aan, die de aanwezigheid van steenmarters verraden. Het moet al meer dan 15 jaar geleden zijn, dat ik voor het eerst een marterlatrine aantrof in een kerkuilkast in Bronckhorst. Bij de eerste controle zat er nog een uil op eieren en bij een volgende controle verwacht je dan jongen in de kast. De kast was echter in beslag genomen door een steenmarter, getuige de aanwezigheid van eischalen, resten van een kauw en de ongelooflijke stank van martermest en ander rottend materiaal.

Bij dit nest met zes jongen is het verschil in grootte goed te zien. (Foto: Dick Langwerden)

Afgelopen voorjaar trof ik in een steenuilkast een marter in levende lijve. Na het afsluiten van de kast met een prop en het voorzichtig optillen van het deksel waren twee oortjes zichtbaar, die duidelijk aan meneer of mevrouw marter toebehoorden. Na het verwijderen

van de prop voor de invliegopening en wat rammelen met de ladder tegen de kast, koos de marter eieren voor zijn geld en verliet de kast met een ongelooflijke snelheid. Hij sprong van een meter of vier uit de boom en kwam bijna op een van de toeschouwers terecht!

De resten van het door de marter verorberde wulpenei.

Bij controle van een kerkuilkast in de omgeving van Halle, trof mijn medecontroleur Sil Reusink resten aan van een haas en ... schalen van een ei, die bij later onderzoek van een wulp bleken te zijn. De dichtstbijzijnde wulp heeft toch minstens enkele honderden meters van de boerderij gebroed waar de nestkast hangt. De marter heeft er dus schijnbaar een hele sleep en klimpartij voor over om het ei in alle rust naar binnen te kunnen werken. ■

Veluwe

Tekst: Harry van Diepen

Carnus-vliegen op De Veluwe

Tijdens het ringen van drie jonge kerkuilen - ca. vier weken oud - in de buurtschap 't Laar (Gemeente Epe) op 2 juni 2012 zag ik bij het meten van de vleugels dat er honderden kleine vliegjes krioelden op de bloedspoelen. In de oksels en in de nekplooiën zaten tientallen dikke ongevleugelde exemplaren. De bloedspoelen waren bedekt met uitwerpselen van de vliegjes. Kennelijk hadden zij zich tegoed gedaan aan het daar rijkelijk aanwezige bloed. Ook in de oksels zaten klonters uitwerpselen. Ik had dit nog nooit gezien maar na enige dagen kwam de oplossing via Marc van Leeuwen. De vliegjes heten officieel *Carnus hemapterus* en zijn voor het eerst beschreven door Nitzsch in 1818. Een Nederlandse naam hebben ze nog niet. Marc noemt ze 'okselvliegjes', wat is overgenomen in de handleiding voor kerkuilbeschermers van Johan de Jong.

C. hemapterus is een klein donkerkleurig vliegje van ca. 2 mm. De volwassen vliegen zuigen bloed uit jonge vogels. Naar wat ik heb gezien hoofdzakelijk uit de bloedspoelen. De vrouwtjes verliezen hun vleugels. Ze kruipen enige tijd in de oksels en hals om lekker op te warmen tijdens de ontwikkeling van de eieren. De eieren worden gelegd in het nestmateriaal en de larven leven van het organisch afval.

De conditie van de jonge uilen was goed, ca. 350 gram. Kennelijk lijdten ze er niet echt onder. Maar het is mogelijk dat de ontwikkeling van de vleugelpennen achterblijft bij een dergelijke massale aantasting. Ik heb de uilen in een tweede, schone kast in de schuur gezet en ze zijn alle drie na enige tijd uitgevlogen.

De besmette kast heb ik schoongemaakt. Er kwam een wolk van vliegjes uit. En het jeukte behoorlijk. Ze lusten het bloed van uilenkerels trouwens ook wel.

In eerste instantie doen ze denken aan 'knutjes', maar die steken nog gemener.

Een kerkuil te Epe

Was nou niet bepaald een lepe

Hij pronkte overdag met zijn veren

Tot een havik kwam om hem dat af te leren

Die maakte een kring van prachtige uilenveren

Om hem vervolgens te fileren

Tekst: Harry van Diepen

Okselvliegjes. (Foto: Wim Bosch)

Okselvliegjes (bovenste vol met eieren). (Foto: H. Cremer)

Noot: *“Een besmetting met honderden vliegjes is een ongebruikelijk zware aantasting! Het jeuken en/of steken van Hemapterus-vliegjes is ook (nog) geen bekend verschijnsel in de wetenschap. C. Hemapterus is wel te zien op de foto's. Mogelijk is er sprake van nog een ander insect of mijt dat/die dit veroorzaakte. Zelf heb ik ooit de fout begaan bij een kippenboerderij in een berg afval met bloedmijten (Rode Vogelmyt, Dermanyssus gallinae) te gaan staan. Niet erg en ze verdwijnen vanzelf, maar het was wel een paar uur erg jeukerig.”*
(Tekst: Marc van Leeuwen, parasitoloog)

25 jaar kerkuilenwerkgroep Veluwe

De Kerkuilenwerkgroep Veluwe bestaat dit jaar 25 jaar. Hoe betrekkelijk dat is in de kerkuilenbescherming blijkt uit het verhaal van onze nestor Bert Hanekamp. Als u dit leest is hij net 80 geworden en nog steeds actief.

“Mijn eerste kennismaking met kerkuilen moet omstreeks 1946 zijn geweest. In de ruïne van het in 1942 uitgebrande Huize de Voorst bij Zutphen vond ik een kerkuilenbroedsel. Zoals zoveel jongens in die tijd had ik een eierenverzameling. Het was mijn gewoonte van elke vogelsoort nooit meer dan één ei uit een nest mee te nemen. De kerkuil was voor mij echter zó bijzonder dat ik geen ei heb meegenomen.

In diezelfde tijd had een kerkuil een vaste roestplaats in een kastanjeboom bij een oom. Deze uil had een halfwas wezel gevangen. De schedel vond ik later in een braakbal.

Nadat ik van 1958 tot 1963 clandestien vogels had geringd met ringen van en op naam van een bevriende ringer, kreeg ik in 1963 mijn eerste ringvergunning van het Vogeltrekstation in Arnhem. Tot die tijd had ik onder meer een 60-tal ransuilen geringd. In de jaren erna nog eens bijna 70, voornamelijk in grienden en eendenkooien in het Lingegebied. Inmiddels woonde ik vanaf 1963 op de Veluwe en het duurde tot 1966 voordat ik de eerste kerkuilen ringde. Het was in Wapenveld waar jaarlijks een paartje broedde in het gemaal aan de Werverdijk. Ook in de jaren daarna ringde ik er een aantal broedsels.

Hoewel ik door mijn drukke werk als districtshoofd Natuurbehoud bij het Staatsbosbeheer en later als ecooloog bij het toenmalige Rijksinstituut voor Natuurbeheer minder tijd aan de kerkuilen kon besteden is het aantal geringde kerkuilen inmiddels gestegen tot een kleine 1000 exemplaren.

Verreweg de meeste in nestkasten rond Ermelo en Putten. Dat kerkuilen geen trekvogels zijn, blijkt uit de vele terugmeldingen van geringde vogels uit ons land. Toch kunnen de jonge vogels, op zoek naar een eigen territorium, ver weg zwerven uit hun geboortegebied. Zo zijn 'mijn' Veluwse vogels teruggevonden in Engeland, Frankrijk, Spanje en als uitschieter een vogel die ik in Kootwijkerbroek ringde en in februari in de Oekraïne in een boerenschuur dood werd teruggevonden. Samen met een bevriende liefhebber controleren we jaarlijks een 45-tal nestkasten en we beseffen telkens dat we bevoorrecht zijn deze prachtige vogels van zo dichtbij te kunnen zien.

En de laatste vinden we nog steeds even mooi als de eerste.” ■

Bert Hanekamp is nog steeds enthousiast als het over kerkuilen gaat.
(Foto: Joop van Veldhuizen)

Tekst en foto's: Allan Liosi

Het verwijderen van een bijenvolk uit een kerkuilenkast

In het najaar van 2011 vestigde een bijenvolk zich in een kerkuilennestkast die aan een boom hing. Het betrof een bijenvolk van vele honderden bijen die deels nog in en uit de kast vlogen. Die nestkast konden we dus niet schoonmaken.

Enkele weken later hadden de bijen zich gereed gemaakt om te overwinteren. De raten waren vol met honing, het leek er op dat ze goed voor zichzelf hadden gezorgd. Wij vroegen een imker om de bijen uit de kast te halen maar hij wilde dat nu liever niet doen. Hij stelde voor het bijenvolk de winter door in de kast te laten en ze in het voorjaar te verwijderen. Hij was bang dat als hij ze nu zou weghalen, ze het niet zouden overleven. Maar het was ook niet zeker of ze de winter zouden doorstaan, afwachten dus.... De kerkuilenkast zou uiterlijk in maart schoongemaakt moeten worden, wil je een kerkuil de gelegenheid geven in die kast te gaan broeden.

In het voorjaar spraken we weer af met de imker en hij kwam 20 maart bij de nestkast om het bijenvolk eruit te halen. De bijen bleken al een beetje actief te zijn,

De kerkuilenkast met het bijenvolk. De raten (links) hangen duidelijk zichtbaar in de kast.

een aantal was al uit de kast gevlogen. De imker blies wat rook in de kast om de bijen rustig te houden, waarna hij de honingraten met de bijen erop uit de kast haalde. Hij hoopte de koningin mee te nemen, zodat het grootste deel van het bijenvolk meeging. Veel bijen vlogen door de verstoring rondom de kast en de imker en gingen op zijn hoed en pak zitten.

Na het verwijderen van de raten werd het invlieggat met een blokje piepschuim afgesloten. Dit om te voorkomen dat de eerder uitgevlogen bijen terug in

de kast zouden gaan. De meeste landen bij het vlieggat en aan de zijkant van de kast. Ze werden met water nat gesproeid en daarna in een kartonnen doos 'geveegd'.

Het grootste deel werd door de imker meegenomen. We hebben daarna het invlieggat een tijd lang afgesloten gehouden. De kast werd later met warm water schoongemaakt om de plakkende honing te verwijderen.

De kerkuil heeft weliswaar niet in die kast gebroed, maar wij waren een ervaring rijker. ■

Veel bijen streken neer op de hoed en het pak van de imker.

De bijen bij het vlieggat en aan de zijkant van de kast worden met water nat gesproeid en vervolgens in de kartonnen doos 'geveegd'.

Tekst: Marc van Leeuwen

Foto: Kerkuilenwerkgroep Utrecht en Betuwe West

'Uilengolf'

In de regio Utrecht en Betuwe West was in 2012 sprake van een ware geboortegolf van kerkuilen. Blijkbaar deden de muizen in Midden-Nederland het erg goed dit seizoen. Al jarenlang is er bij ons sprake van een kleine, gestage toename, maar 2012 zal voor Midden-Nederland de geschiedenis in gaan als het beste jaar sinds het begin van de systematische registratie. Er waren gemiddeld grote legfels en diverse nieuwe broedgevallen.

Het seizoen begon al op 24 mei met een nest van negen grote jongen en liep door tot ver in oktober met negen tweede broedsels en zelfs een derde.

Er zijn in de regio nieuwe mensen aangetreden die met elan het beschermingswerk voortzetten en er worden nog steeds nieuwe nestkasten geplaatst. Vermeldenswaardig is dat we voor het eerst twee legfels kwijtraakten met het sterke en onderbouwde vermoeden dat boommarters hiervan de oorzaak waren. Ik vond zelf twee doodgereden boommarters in mijn regio waar ze voorheen schaars en alleen lokaal aanwezig waren. Deze prachtige predatoren verdienen zeker ook onze bescherming maar het betekent wel dat we de komende tijd onze nestkasten moeten gaan voorzien van marterwerende voorzieningen.

De werkgroep was ook betrokken bij het stilleggen van de sloop van een stal waarin al vele jaren succesvol is gebroed. Sinds het vertrek van de boer twee jaar geleden hielden vrijwilligers de boel in de gaten. De eigenaar was hierover ook geïnformeerd, maar had hier geen actie op ondernomen.

2012 gaat bij ons als jubileumjaar in de boeken, niet alleen door het recordaantal aan broedgevallen en uitgevlogen jongen, maar ook als afsluiting van ruim 25 jaar beschermingswerk zoals dat werd neergelegd in het jubileumboek 'Veerkracht'. 'Veerkracht' laat zien hoe het met de kerkuil is gegaan in Midden-Nederland in de periode van 1921 tot 2011 en hoe de kerkuil terugkeerde in Midden-Nederland. Het boek is nog steeds bij ons verkrijgbaar! ■

Vrijwilligers van Kerkuilenwerkgroep Utrecht en Betuwe West druk in de weer.

Noord-Holland

Tekst: Renze Montsma

Foto: Ruud Leblanc

'Lidmaatschap van de Orde van Oranje Nassau' voor Luc Smit

Hoe komt het dat er zoveel kerkuilen broeden in de Wieringermeer, terwijl in de omgeving van Anna Paulowna veel minder stippen op de kaart staan. Dat is de vraag, die wethouder Lia Franken ons stelt, terwijl voor ons de nieuwste uitgave ligt van 'De Broedvogels van Noord-Holland'. Het is 27 april 2012. Op verzoek van wethouder Franken zijn Luc Smit en ik op het Oude Gemeentehuis verschenen om één en ander uit te leggen. Wij doen ons uiterste best om de wethouder enige helderheid te verschaffen aangaande deze materie. Uiteraard komt ter sprake dat - dankzij Luc's activiteiten - er vanaf 1990 in de Wieringermeer weer een behoorlijke populatie kerkuilen in Noord-Holland broedt en dat de Wieringermeer als het ware als kraamkamer voor Noord-Holland dient.

Ook kunnen we haar melden dat recentelijk nieuwe actieve mensen rond Anna Paulowna zich met de kerkuil bemoeien. Dit resulteert in plaatsing van nieuwe kasten en het lijkt er op dat het aantal broedsels rond Anna Paulowna aantrekt.

Tot slot komen nog wat ander zaken ter sprake, zoals het maaibeleid in de gemeente Hollands Kroon.

Dan verontschuldigt de wethouder zich: ze wordt elders verwacht en wij worden verzocht ons naar het Nieuwe Gemeentehuis te begeven, alwaar men ons ook zou willen spreken. (Het moet niet te gek worden, want we willen deze dag nog een rondje steenuilen-kasten doen)

Op weg naar het Nieuwe Gemeentehuis valt ons de drukte op, zelfs verkeersregelaars om de auto's een plekje te geven... Als wij de hoofdingang betreden, staat daar een man met een ketting om, die de mensen welkom heet. En als Luc vervolgens in de verte ineens zijn zoon ontwaart en nog een bekende en zelfs zijn vrouw, gaan er eindelijk allemaal

bellen bij hem rinkelen. Luc blijkt één van de 27 personen te zijn, die deze dag een onderscheiding ontvangen.

Het is een lange sessie en een hele klus voor burgemeester Van Eijk om al deze personen met een speech hun onderscheiding uit te reiken, maar daarom niet minder indrukwekkend. Dan is het Luc's beurt. Burgemeester Van Eijk geeft een opsomming van Luc's klussen t.b.v. de gemeenschap, zoals de bond, bestuurswerk en het belangrijkste: het werk voor de kerkuil. De burgemeester eindigt met: "Ook Hare Majesteit heeft hiervan vernomen en het heeft haar daarom behaagt je te onderscheiden met het Lidmaatschap van de Orde van Oranje Nassau en ik mag je daartoe namens Haar de versierselen uitreiken".

Gevolgd door fotosessies, het zingen van ons Volkslied, felicitaties en hapjes en drankjes, maakt dit tot een gezellige en emotionele dag.

Luc, van harte gefeliciteerd met deze Koninklijke Onderscheiding! ■

Luc Smit (rechts) wordt door Reinder Dokter (voorzitter van de Kerkuilenwerkgroep Noord-Holland) gefeliciteerd met zijn Koninklijke Onderscheiding.

Tekst: Adrie van der Heiden

Foto: Jan Alewijn Dijkhuizen

Missie volbracht

15 augustus 2012

Woensdag 15 augustus 2012, tegen de avond, wordt ik gebeld door Sandy van der Ban. Haar vader heeft een boerderij gekocht aan de Ravenseweg in Hellevoetsluis. Bouwvakkers waren bezig met renovatiewerkzaamheden toen ze een kerkuilennest ontdekten (de schuur wordt verbouwd, omdat er een prehistorisch museum in komt).

Jan Alewijn, Sjaak en ik zijn rond 20.00 uur ter plaatse om de situatie op te nemen. In de schuur staat een hoogwerker die wij mogen gebruiken om bij het nest te kijken. Jan Alewijn en ik gaan in het werkbakje en zien, als we op de hoogte van het nest zijn, in de holte tussen het dak en de koker drie, bijna vliegvlugge, jongen staan. Slechts hier en daar nog wat dons. Deze jongen zijn zeker zes weken oud.

Als Jan Alewijn één van de uilenjongen laat zien klinken er allemaal 'ach's' en 'oh's' van beneden. Hij plaatst het jong weer terug op het nest en ik stuur de werkbak weer naar beneden. Beneden volgt de discussie hoe nu verder?

Hoe kunnen we de kerkuiljongen redden? Besloten wordt dat Jan Alewijn een nestkast zal maken waarin de jongen zullen worden overgezet.

16 augustus 2012

Vandaag gaan we de uilenjongen uit het nest halen, ringen, meten en wegen. Daarna plaatsen we ze in hun nieuwe nestkast. Jan Alewijn en ik gaan weer naar boven. Het nest zit 10 meter boven de vloer. We duwen de jongen in het tasje (pukkel) en laten deze zakken. We nemen wat nestmateriaal mee om in de nestkast te doen.

Terwijl Jan Alewijn en ik nog boven bezig zijn, voert Ed beneden met de jongen een ware show op. Er worden heel wat plaatjes geschoten. Zodra ik weer beneden ben, gaan we de uilen ringen, meten en wegen.

18 augustus

Ed en ik nemen een kijkje bij de jonge uilen. Ze zitten gezond en wel nog steeds in de kast.

22 augustus

Vandaag met de 'woensdagtellers' op stap geweest. Op de terugweg naar huis even langs de Ravenseweg. Van het dak staan alleen nog de spanten. Ik meld me even bij de baas van de bouwvakkers en klim dan naar de nestkast. Als ik de kast nader, hoor ik ze al blazen. Ze staan met zo'n drie achter in de kast. De jongen zitten dik in de veren, geen dons meer te zien. Als ik een jong uit de kast haal, is hij goed doorvoed.

1 september

Ed en ik zijn op Goeree-Overflakkee geweest om kerkuiljongen te ringen. Op de terugweg gaan we nog even langs de Ravenseweg. De uilen zitten niet bij de boerderij.

Missie volbracht. ■

Sandy is blij met de kerkuilen. De drie jonge kerkuilen maken het goed.

Tekst en foto's: Peter Boelee

Broeden op grote hoogte?

In 2010 is een begin gemaakt met het verplaatsen van de - in het verleden - veel te hoog geplaatste kasten in oostelijk Zeeuws Vlaanderen, op Walcheren en de Bevelanden. Dat die kasten zo hoog geplaatst werden had te maken met de opslag van hooi, stro en vlas. Daarboven hingen ze niet in de weg. Waarschijnlijk heeft men hierdoor het idee gekregen dat kerkuilen alleen op grote hoogte tot broeden komen. Niets is echter minder waar, kerkuilen broeden net zo makkelijk op 4 meter hoogte.

Met behulp van ervaren klimmers die zich zekerden door middel van een klimharnas en gebruik maakten van valbescherming zijn er in drie jaar tijd in de hele Zeeuwse regio minstens 60 kerkuilkasten verplaatst of vervangen door een nieuwe kast. In de komende jaren wordt hier voortvarend mee doorgegaan.

In de eerste week van november kregen de Bevelandse controleurs gratis de beschikking over een hoogwerker die tot 12 meter kon komen. Firma de Feijter, leverancier van hoogwerkers uit Vlissingen, stelde een week lang deze hoogwerker gratis beschikbaar, waardoor kasten konden worden gecontroleerd die nooit eerder gecontroleerd waren omdat ze veel te hoog stonden. Sommige kasten konden ook meteen worden verplaatst.

Op Tholen waren in 2011 nog maar twee controleurs actief. Omdat de coördinator er begin 2012 mee moest stoppen omdat hij een eigen bedrijf was gestart, zijn er op Tholen geen kasten gecontroleerd.

De Bevelandse ploeg heeft toegezegd om, tot er nieuwe vrijwilligers op Tholen gevonden zijn, de kasten aldaar te controleren en indien nodig meteen te verplaatsen naar makkelijk bereikbare plekken. Wellicht wordt het daardoor gemakkelijker om op Tholen nieuwe controleurs te werven. Men hoeft immers dan geen acrobatische toeren meer uit te halen om kasten te kunnen controleren.

De kast is nu goed bereikbaar met een ladder.

Inmiddels (februari 2013) zijn deze controles uitgevoerd, waardoor het nog mogelijk was om vast te kunnen stellen hoeveel kasten daar in 2012 bezet zijn geweest. Zodat het totale resultaat van Zeeland nu toch nog compleet kon worden gemaakt.

Aangezien Peter Boelee sinds 2011 een ringvergunning heeft voor het ringen van kerkuilen en roofvogels kunnen nu nog meer kerkuilen worden geringd. Bij elke ringsessie zijn de eigenaar, zijn familie en vrienden van harte welkom. Natuurlijk wordt er meteen aan de aanwezigen gevraagd of er mensen zijn, die misschien interesse hebben om met de bescherming van de uilen te helpen. In heel Zeeland zijn momenteel slechts 57 controleurs actief. Een andere methode om aan nieuwe controleurs te komen werkt ook heel

goed. Ieder voorjaar organiseert Landschapsbeheer Zeeland, in samenwerking met de Regionale coördinator van de Kerkuilwerkgroep Zeeland, in verschillende Zeeuwse regio's, bijeenkomsten voor kerkuilkasteigenaren, controleurs en geïnteresseerden. Peter Boelee laat middels een presentatie zien welke werkzaamheden er worden uitgevoerd door de vrijwilligers en er worden mensen aangesproken om te vragen of ze misschien geïnteresseerd zijn om hiermee te willen helpen. Dergelijke kerkuilinformatieavonden hebben in 2012 al in verschillende regio's nieuwe controleurs opgeleverd. Ook de kasteigenaars en het team van plaatselijke controleurs waarderen de informatieavonden.

Stichting Landschapsbeheer Zeeland (tel. 0113-230936) gaat daar in het komend seizoen, samen met Peter Boelee, mee verder. ■

Tekst en foto: Henk Beckers

Nachtbrakers

Ergens in juni 2012 vond in de avonden onze jaarlijkse controle plaats van kerkuilenkasten, en dat zijn er nogal wat in Midden-Limburg. De boerderij alwaar we in de late avond waren, lag er stil en verlaten bij. Na diverse keren te hebben aangebeld werd er door de vrouw des huizes opengedaan.

In de kast bleken vier supergezonde jonge kerkuilen te zitten. De ouders waren afwezig. Bij zulke grote jongen moeten ze er al vroeg op uit om voedsel te bemachtigen.

Inmiddels waren de kinderen uit bed gehaald. Die wilden dit niet missen. Twee hadden snel wat kleren aange trokken, de andere de ochtendjas.

Nauwgezet volgden ze onze verrichtingen (meten, wegen, ringen, eventueel geslacht bepalen) en uiteraard mochten ze natuurlijk de jonge uilskuikens even in de handen houden.

Gauw even de nestkast gecontroleerd. Zat hij nog goed vast en lag hij misschien te vol met resten van braakballen e.d. Natuurlijk keken we ook of er niet uitgekomen eieren in lagen of vertrapte kleine jongen. Alles was gelukkig in orde.

Deze kast was in het verleden bijna een keer omlaag gekomen (pluggen niet diep genoeg geboord in de broze steen). De schuur waar de kast in hangt is een typische schuur voor het tijdvak 60-er en 70-er jaren, vrij laag gebouwd, met als dakisolatie tempexplaten. Tussen de dakbedekking en deze isolatie zaten indertijd de kerkuilen met hun jongen. Vooral in warme zomers gaan de jonge uilen lopen (temperatuur kan tot 50 graden Celsius oplopen) en vallen dan door gaten in het tempex naar beneden, mogelijk met dodelijke afloop als de jongen

Niet voor niets uit bed gehaald.

te klein zijn. Na een telefoontje van de boer hingen we hier dus een kast op aan de binnenkant van de schuur. De uilen kunnen vrij rondvliegen in de schuur en gemakkelijk naar buiten via de zijanten van het dak. Een ander voordeel is dat de jonge kerkuilen mooi kunnen oefenen op de diverse spanten van het dak in de stal.

Na veel vragen van de kinderen beantwoord te hebben werd het tijd om afscheid te nemen.

De volgende dag moesten ze immers wel fit op school verschijnen. Een dag waarop ze ongetwijfeld verteld zullen hebben over hun kennismaking met kerkuilen. ■

Ruiperiode kerkuil in vier jaar

Tekst: Johan de Jong

Volwassen vogels moeten hun verenkleed regelmatig vernieuwen om de oude, vaak versleten, veren te vervangen. Veel vogels ruien één tot twee maal per jaar. De kerkuil vervangt zijn gehele verenpak de eerste keer in vier (!) jaar. Hij moet immers in alle perioden van het jaar uitstekend kunnen vliegen om zijn prooien te kunnen bemachtigen.

De hand- en armpennen worden in paren vervangen: één links en één rechts. Op deze manier blijven ze goed vliegen.

De ruiveren van de kerkuil worden meestal rond de roestplaats of in de nestkast gevonden. Interessant is het te weten welke veer het is. Vooral als er jaren achtereenvolgend hetzelfde paartje aanwezig is.

De veren van het mannetje en vrouwtje verschillen altijd, al is het soms maar weinig. Bij het vinden van veren kan men aan de hand van de kleur en bandjes zien welke bij elkaar horen (individuele herkenning). Zo is het (misschien) mogelijk gedurende een aantal jaren alle veren van een vleugel te vinden. Vooral een leuke bezigheid voor kinderen.

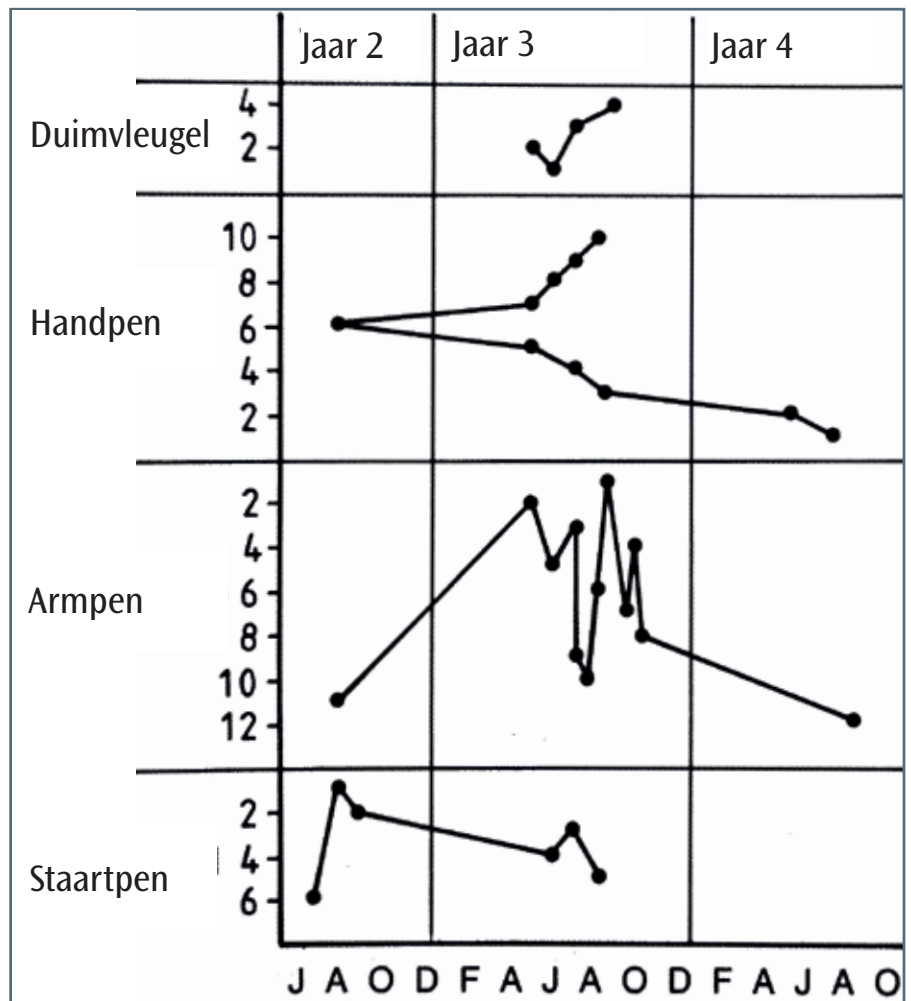
De rui van kerkuilen begint pas in het tweede kalenderjaar en is pas in het vierde jaar geheel voltooid. In het tweede jaar wordt alleen handpen 6 (H6) vervangen en soms ook H7. In het jaar daarop volgen de meeste handpennen en in het derde jaar H1 en H2.

De tweede ruiperiode begint in het vierde jaar met H6. Vanaf het vijfde jaar worden alle handpennen in een cyclus van twee jaar vervangen.

De rui van de armpennen is meer variabel. In de eerste ruiperiode wordt meestal één pen vervangen, maar kan variëren van 1-3 armpennen.

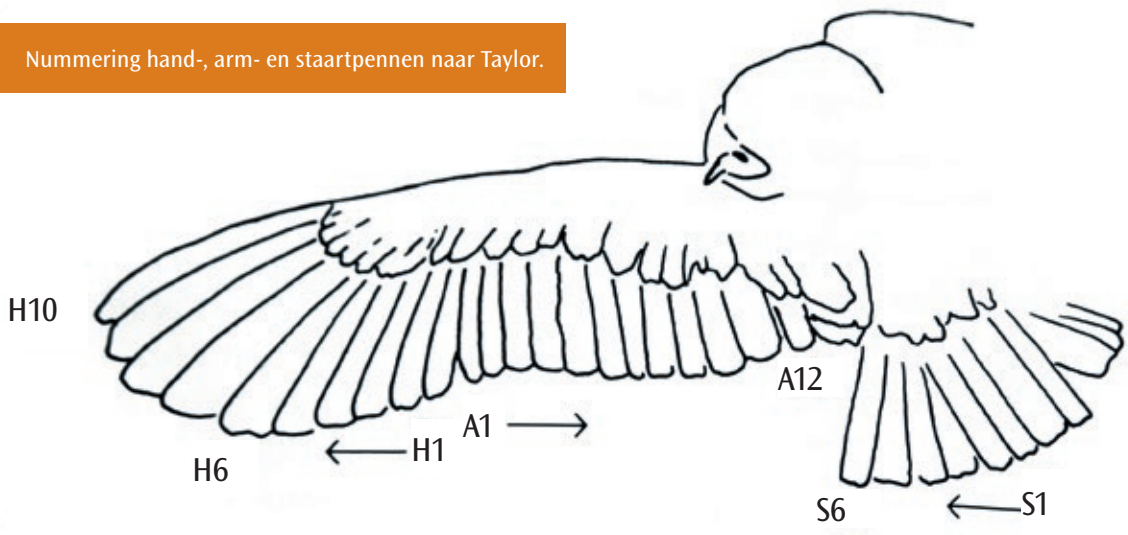
De rui van het vrouwtje begint gemiddeld twee maanden eerder (mei tot oktober) dan bij het mannetje (juli tot november). ■

Overgenomen uit:
‘De kerkuil, een handleiding voor beschermers’
door Johan de Jong

Ruischema naar Taylor.

Nummering hand-, arm- en staartpennen naar Taylor.

Handpennen (10-1).

Armpennen (1-12).

Staartpennen. (Foto: Karel Poprach)

Van de bestuurstafel

Tekst: Wied Hendrix

Secretariaatswijziging

In 2012 zijn geen wijzigingen opgetreden in het bestuur. Wel heeft de secretaris, Wied Hendrix, aangeven met ingang van de jaarvergadering 2013 - na tien jaar secretariaatswerkzaamheden te hebben vervuld - zijn functie te willen neerleggen.

Inmiddels is vervanging gevonden in de persoon van Ruud Leblanc.

Website van onschatbare waarde

Onze website www.kerkuil.com telde in 2012 maar liefst 19.734 bezoekers, gemiddeld 54 bezoekers per dag. De site is voor ons van onschatbare waarde

als communicatiemiddel. Veel burgers met een 'kerkuilvraag' komen via de website terecht bij de stichting of bij een van de regiocoördinatoren.

Contactadres

SKWN (Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland) fungeert als vraagbaak voor burgers met vragen met betrekking tot het plaatsen van nestkasten, uit het nest gevallen jongen, wat te doen met dood gevonden uilen etc.

Vragenstellers worden vaak doorverwezen naar de regio's en via de regiocoördinator naar de vrijwilliger in de buurt van de vragensteller.

Stand op Sovon-dag

In 2012 was de stichting wederom present op de landelijke Sovon-dag met een goed bezochte stand.

Uitgave landelijke nieuwsbrief 2012

In 2012 hebben we de 'Nieuwsbrief Uilen' verspreid in een oplage van 15.000 stuks bij de kashouders en onder vrijwilligers. In de nieuwsbrief konden we een lichte stijging in het aantal broedparen melden.

Flink veel ruimte was gevuld met regionaal nieuws, aangeleverd door de verschillende regio's.

André Eijkenaar (l.) kreeg het eerste exemplaar van 'De kerkuil, een handleiding voor beschermers' uitgereikt door auteur Johan de Jong. (Foto: Reinder Dokter)

Daarnaast artikelen over meer kerkuilvriendelijke bestrijding van muizen en over de grote bosmuis.

Erfvogelnieuwsbrief

De 1250 vrijwilligers van SKWN spelen een belangrijke rol bij het verspreiden van de Erfvogelnieuwsbrief van Vogelbescherming en het onderhouden van contacten met boeren en buitenlui.

In die zin spelen vrijwilligers een rol bij het 'vogel minded' houden of maken van bewoners van erven.

Veel vrijwilligers zijn ook actief binnen steenuilbescherming en andere soortwerkgroepen van plattelandsvogels.

Voorlichtingfolder

In 2011 hebben we dankzij de bijdragen van de Haella Stichting en de Moyra Stava-Morena Stichting een voorlichtingsfolder in een oplage van 60.000 stuks kunnen realiseren.

De folder is op de jaarvergadering 2012 onder de regio's gedistribueerd en wordt verder verspreid op voorlichtingsbijeenkomsten, stands op braderieën, spreekavonden etc.

Nestkaart

Bij het overdragen van de landelijke kerkuilendatabase aan Sovon heeft de Stichting toegezegd zich sterk te willen maken voor het gebruik van 'Nestkaart' binnen het kerkuilenbeschermingswerk. Begin februari waren ruim 350 nestkaarten in het programma 'Nestkaart' van Sovon ingebracht, dat komt overeen met 16 % van de op de jaarvergadering doorgegeven broedaantallen. Het streven van de stichting is dit percentage omhoog te brengen.

Het promoten en begeleiden van nestkaart blijft in 2013 onze aandacht houden.

Verzamelen braakballen t.b.v. zoogdieronderzoek

De vrijwilligers van SKWN zijn hofleveranciers bij de zoogdierverseniging als het gaat om het aanleveren van braakballen van kerkuilen ten behoeve van populatieonderzoek van kleine zoogdieren zoals muizen. Dankzij de braakballen van de uil weten we heel wat meer over het voorkomen van bepaalde muizensoorten in ons land.

Ringersbijeenkomsten

In 2012 zijn in Ureterp twee ringersbijeenkomsten georganiseerd waaraan 14 personen hebben deelgenomen.

Handleiding bescherming

In 2012 hebben we het project 'De kerkuil, een handleiding voor beschermers' kunnen realiseren. Dankzij subsidies van Vogelbescherming Nederland, WOC (World Owl Conference), Stichting SKD, Dinamo Fonds, Natuurvereniging Gorredijk en de Stichting Elise Mathilde Fonds hebben we de handleiding kunnen uitgeven in een oplage van 2500 stuks. De handleiding wordt via de regiocoördinatoren onder de vrijwilligers verspreid.

Handreiking Flora- en Faunawet

SKWN wordt regelmatig benaderd door regionale werkgroepen als het gaat om compensatie als gevolg van infrastructuurprojecten, ontwikkeling

van woonwijken, industrieterreinen e.d. Afgelopen jaar hebben we in het kader van de Flora- en Faunawet gerea-geerd op vragen uit Limburg, Friesland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Overijssel.

Roofvogels en uilen in gevangenschap

De verschillende soortgroepen op het gebied van uilen en roofvogels blijven voorlichting geven over het houden van o.a. uilen in gevangenschap.

Regelmatig wordt met de Stichting contact opgenomen over misstanden.

Ondersteuning

In 2012 hebben we financiële ondersteuning gekregen van Vogelbescherming Nederland.

Ook ontving de Stichting in dat jaar ruim 5900 euro aan giften en donaties. Daarmee vormen de donateurs een belangrijke peiler voor de financiering van onze uitgaven.

We willen graag alle donateurs bedanken voor hun bijdrage! ■

Landelijke Uilendag

12 oktober 2013
Schouburg Ogterop Meppel

Voor alle vrijwilligers, kashouders en andere belangstellenden.

Toegang is gratis, aanmelden niet noodzakelijk.

Meer informatie t.z.t. op de website www.kerkuil.com

Aan iedereen, die het kerkuilenbeschermingswerk een warm hart toedraagt:

Ondersteun ons werk door een éénmalige gift op rekening nummer 34.42.32.174 t.n.v. Kerkuilenwerkgroep Nederland te Hoorn onder vermelding van uw naam en adres (dan sturen wij u een Nieuwsbrief Uilen).

Of word donateur via onze website www.kerkuil.com.

We zijn blij met elk bedrag! Alvast bedankt.

Kerkuilengroep Nederland

www.kerkuil.com

Daar doen we het allemaal voor!
(Foto: Peter Bloemhard, Betuwe Oost)